

FORENINGEN NORDEN

Medlemsblad for Foreningen Norden Fredensborg

Nr. 82 maj 2022

fredensborg.foreningen-norden.dk

Formandens klumme

Krig i Europa

Nu har vi krig i Europa og millioner af ukrainere flygter fra krig og ødelæggelser. Det er forfærdeligt, men godt, at de europæiske lande står parat til at hjælpe.

Vi balancerer på en knivsæg mellem støtte militært og økonomisk, med sanktioner og fordømmelser – og en decideret militær støtte. Vi er bange for konsekvenserne og med god grund.

Men vores demokratier og frihed er truet og derfor må vi støtte og hjælpe Ukraine. For også andre østeuropæiske lande, Baltikum og Finland føler sig truet af den russiske aggression.

I Skandinavien har vi en særlig ukrainsk forbindelse tilbage i historien. Vikinger tog bl.a. ned af Dnepr gennem Østeuropa og hele vejen ned til Konstantinopel. De kom for at handle og røve, men mange slog sig ned i det nuværende Ukraine. Her blandede de sig med mange andre stammer fra syd, øst og vest og skabte rige samfund i Kiev og Gnezdovo. Netop nu kan man se en storslået udstilling på Moesgaard Museum af de mange fund fra vikingetiden i Ukraine og andre østeuropæiske lande.

Læs mere om vikingerne i Ukraine s.

**Udgivet af Foreningen Norden
Fredensborg lokalafdeling**
norden.fredensborg@gmail.com

cvr 32709745

Redaktion: Bestyrelsen

Ansvarshavende redaktør:

Lisa Juhler

Oplag: 125 eksemplarer

Forsidefoto: Rapsmark på Mols

Foreningen Nordens bestyrelse:

Lisa Juhler, Axel Møllers vej 4,
3490 Kvistgård ☎ 2251 0829

Jan Hellen, Bygvænget 826
2980 Kokkedal ☎ 4016 5105

Ina Laursen, Baunebjergvej 15 C
3050 Humlebæk ☎ 40346335

Bjørn Sandberg, Hvedevænget 48,
2980 Kokkedal ☎ 6130 2980

Kontingent:

Personligt medlemskab: 305 kr.

Husstandsmedlemskab: 400 kr.

Pensionist: 205 kr.

Pensionistpar: 250 kr.

Generalforsamling

Vi afholdt generalforsamling den 24. marts kl. 19.00 på Humlebæk Bibliotek. Ina Laursen og Lisa Juhler var på valg. De genopstillede og blev valgt af forsamlingen.

Efter generalforsamlingen fortalte Bent Skov Larsen i anledning af 300 års jubilæet om Den Store Nordiske Krig og opførelsen af Fredensborg Slot.

Kommende arrangementer

31. maj kl. 9.00-ca. 15.00

Udflugt til nordsjællandske kirker med seværdige kalkmalerier

Præst og kunstner Marianne Ring er vores guide til Kirkerup Kirke, Roskilde Domkirke og Birkerød Kirke.

Vi holder en frokostpause i restaurant Pipers Hus i Roskilde.

Kirkerup Kirke er en af de ældste kirker på Roskilde-egnen og er opført i omkring år 1100. Kirken er specielt berømt for sine mange kalkmalerier, som anses for klenodier i både kirke- og kulturhistorisk regi.

Kirkerup Kirke

Koret og den ældste del af Birkerød Kirke er romansk og opført af kampe- og kridtsten. Kirken er blandt andet kendt for sine meget smukke gotiske kalkmalerier fra ca. 1325-50.

Pris for deltagelse er 350 kr. Frokost for egen regning. For ikke-medlemmer er prisen 500 kr. Tilmelding senest den 17. maj til Lisa Juhler tlf. 22510829 eller til mail lisajuhler@gmail.com. Max. 25 deltagere. Minimum 20 deltagere. Deltagerne får besked om deltagerbetaling efter den 17. maj.

Søndag den 31. juli kl. 10-11.30

Besøg på Fredensborg Slot og Slotshave.

Kom med på en omvisning i slot og slotshave. Slot og reserverede slotshave er der normalt ikke adgang til. Men midt på sommeren er der omvisninger.

I anledning af Fredensborg Slots 300 års jubilæum og afslutningen på Den Store Nordiske Krig inviterer vi vores medlemmer til en omvisning, hvor en guide fortæller historier om alt fra ottekantede lysthuse, ænder og springende hjorte til pragtanlæg med storslåede skulpturer.

Tilmelding senest den 1. juli. Det koster 50 kr. for medlemmer. Ikke-medlemmer 100 kr.

Foto t.h: Elin Prøysen og Erik Johannesen fra Nittedal sammen med Bjørn og Barbro.

August

Filmforevisning i Humle Bio

”Udvandrere” er blevet genindspillet og vi inviterer jer på en tur i biografen, Mere om arrangementet, når vi har en dato.

Lørdag den 20. august kl. 15.00-16.30

Fred i Norden - Nordisk Korkoncert i Torpen Kapel, Humlebæk
Sletten Sangkor og Envisorna fra Håbo synger nordiske sange og viser, og de synger for fred og frihed overalt i verden.

Envisorna og Klosterlikören - korkoncerten i Slotskirken i 2019

Vikinger i Ukraine

Netop nu kan man på Moesgaard Museum se udstillingen Rus – vikinger i øst. Her er bl.a. enestående sølvfund fra Ukraine, hvor skandinaviske vikinger handlede, røvede og bosatte sig.

Vi kender mest til de danske vikingers togter mod vest og syd, men mange sejlede ad floderne i årene 600-900 øst og syd, ind i det nuværende Polen, Hviderusland, Rusland og Ukraine, hele vejen til Konstantinopel – det nuværende Istanbul.

Der var overskud af unge mænd i den periode. Kun den førstefødte søn kunne arve hus og ejendom, så de andre sønner måtte søge lykke og rigdom andre steder. Bl.a. ved at tage på togter, hvor der blev handlet og røvet.

Turen ned ad floderne i Østeuropa var ikke for tøsedrenge. Ofte måtte man bære skibene. Med sig havde vikingerne honning, huder, pelsværk og tin fra nord og slaver, som de tog undervejs. Så de sejlede, bar, røvede, solgte og købte på vej ned af floderne.

Det var især krydderier, vin og sølv vikingerne var interesseret i. Der var store sølvminer længere østpå og meget af sølvet fandt vej til Østeuropa.

Mange vikinger drog hjem igen med de nyerhvervede rigdomme, men der var også nogle, der slog sig ned og blandede sig med mange andre stammer, der handlede og boede i området. Hvor de to floder Dnepr og Desna løber sammen opstod en stor handelsplads og med tiden byen Kijev. Her opstod rus-folket.

De mange fund, der nu kan ses på Moesgaard, viser den rige blandingskultur, der opstod. Det er sværd med både nordisk og østlig ornamentik. Med mønstre og religiøse symboler fra Grækenland og det Byzantinske Rige. Fundene viser, at mange tog den kristne religion til sig uden at glemme de gamle guder.

Fotos: Runer i Hagia Sofia

Nogle vikinger lod sig hverve som lejesoldater for forskellige folkeslag og stammer. Var Halvdan, der i 800-tallet ridsede sit navn i balustradens marmorkarm i Hagia Sofia i Konstantinopel en væring ansat til at forsvare det Byzantinske Rige?

Vikingerne kaldte Konstantinopel Miklagård, og kirken Hagia Sofia kaldte de Egisif, den eneste kirke, som vikingerne havde et nordisk navn for. Den har sikkert virket meget imponerende, og Halvdan er ikke den eneste, der har sat sit mærke. For nylig har en forsker fundet adskillige skibe indridset, hvoraf mindst må være et vikingeskib, da det har dragehoved. Det skal muligvis dateres til 900-tallet.

Moesgaards udstillingsgenstande er lånt fra museer i 11 lande, Norge, Finland, Sverige, Tyskland, Polen, Estland, Letland, Litauen og Ukraine. Det er heldigt, at de mange fine genstande fra museer i Ukraine nu opholder sig i Danmark. Der var stor risiko for, at de enten ville gå til i krigen eller blive fjernet og bragt til Rusland på Putins befaling. Meget af Putins begrundelse for at invadere Ukraine har at gøre med rus-folket i Ukraine og historier om kong Rurik, Ingvar og Oleg af Novgorod.

Oleg af Novgorod

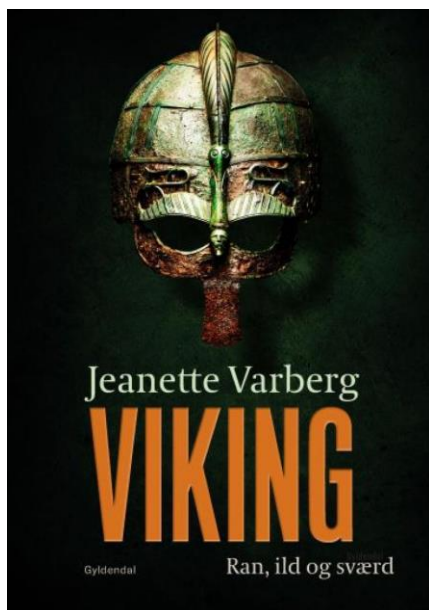

Nogle skriftlige kilder omtaler en kong Helge eller Oleg. Oleg, født 845 i Sverige, var en væringsk fyrste fra Novgorod, der regerede folket Rus i slutningen af det 9. århundrede og begyndelsen af det 10. århundrede. Væring er en norrøn betegnelse for de mænd, som tjente i vagtstyrken hos kejseren af Miklagård, men navnet er også beslægtet med begrebet varjager, "de edsvorne", der var de mænd, som drev handel østover og sydover på de russiske floder eller drev plyndring som vikinger.

Foto: Maleri af Viktor Vasnetsov

Det var Oleg, der stod i spidsen for rus'ernes erobringer mod syd. Han indtog Smolensk og fortsatte senere længere sydpå langs Dnepr til det nuværende Kijev. Ifølge Nestorkrøniken narrede han Askold (Hoskuld) og Dir (Dyre), der regerede i hovedstaden, og dræbte dem begge. Han tog magten i Kijevriget og underlagde sig senere de andre stammers områder og flyttede hovedstaden fra Novgorod til Kijev, hvorved han skabte grundlaget for det magtfulde Kievrige. Han var ifølge Nestorkrøniken herskeren over rus'erne fra 879 til 912.

/LIJ

Rus-riget

Kilder:

Katja Kvale: *Magtbegær: Østlig sølvrus*. Weekendavisen 4. Marts 2022

Anders Lundt Hansen: *For næsen af Putin*. Weekendavisen 11. Marts 2022

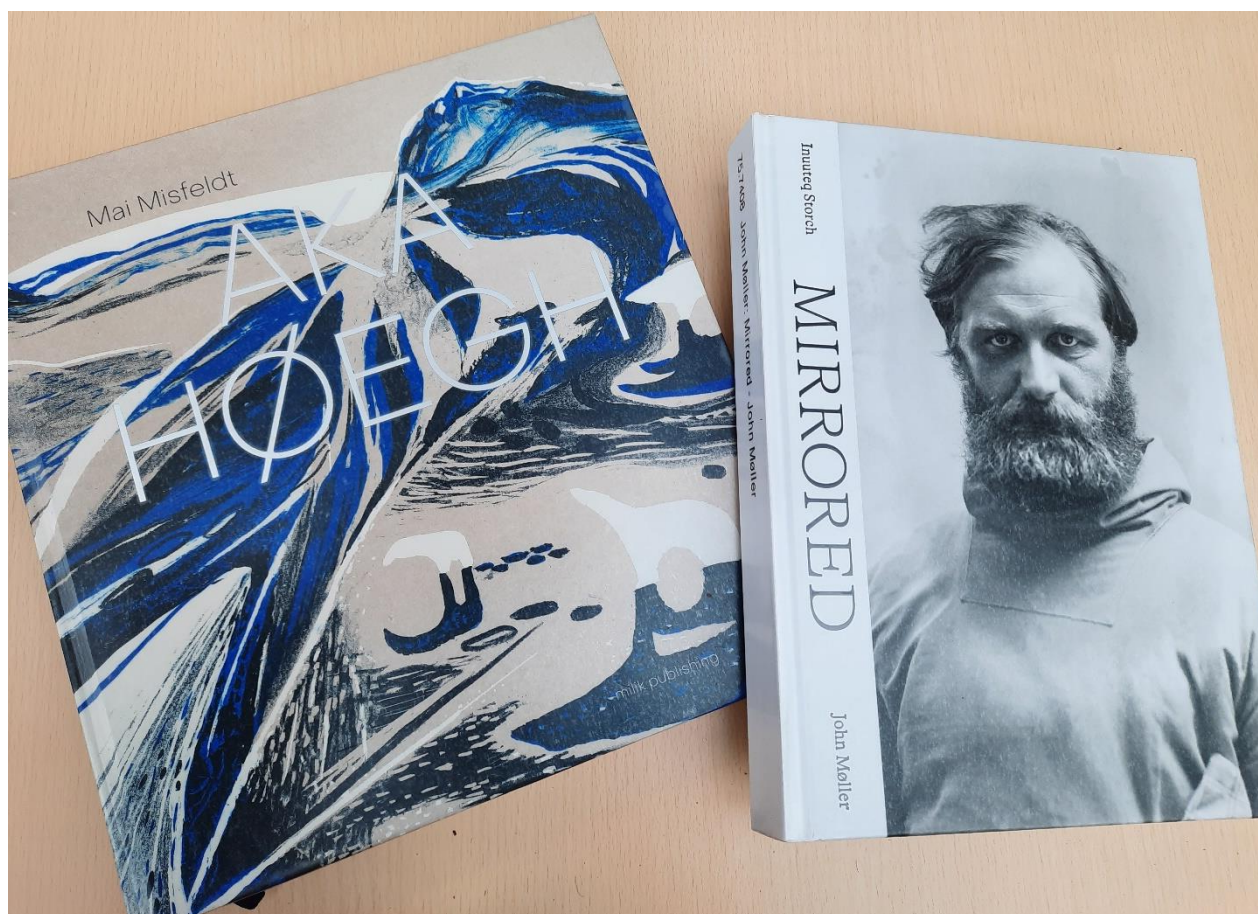
Jeanette Varberg: *Viking : Ran, ild, sværd*. 2019. 575 sider.

Moesgaard Museum www.moesgaardmuseum.dk

Wikipedia

To billedværker om Grønland

Der er i 2021 udkommet to bemærkelsesværdige bøger med fotos og billedkunst af grønlandske kunstnere.

Det er bøger om fotografen og bogtrykkeren John Møller (1867-1935 i Nuuk) og billedkunstneren Aka Høegh (f. 1947 i Qullissat). Det er to store flotte værker, som det er værd at gå på opdagelse i.

Inuuteq Storch: John Møller - Mirrored – Portraits of Good Hope. Roulette Russe, 2021. 293 s.

Bogen indeholder 178 fotografier udvalgt af Inuuteq Storch. Det er portrætfotografier af grønlandere og gæster fra Danmark. Minik Rosing har skrevet et forord og Helene Gamst og Kirstine Møller kommenterer fotografierne.

Minik Rosing skildrer i sit forord John Møllers tilbagekomst til Grønland med Hvidbjørnen i 1889 efter lære-årene i Danmark. John Møller kommer klædt som en dansker i pæn habit og møder som en af de første Fritjof Nansen sejlen til skibet i kajak og klædt som en grønlander i skind og pels. John Møller var selv en dygtig kajakfanger og meget glad for at færdes i naturen, men hans far havde overtalt ham til fast arbejde på det bogtrykkeri, som han havde grundlagt i 1857 i Nuuk. I Danmark fik John Møller sit svendebrev som bogtrykker, men han fik også interesse for fotografiet

Gennem de næste 50 år skulle John Møller portrættere grønlandske familier og forsyne blade og aviser med sin fotografier. De giver et interessant og levende billede af Grønland og grønlanderes tøjstil og levevis på den tid. Portrættet på bogens forside er et selvportræt.

Bogen er indkøbt til Fredensborg Bibliotekerne, så lån den og se de mange fine portrætfotos.

Mai Misfeldt: Aka Høegh. Milik, 2021. 246 sider

Cand.mag i litteratur og kunsthistorie Mai Misfeldt, der bor i Humlebæk, har stor interesse for grønlandsk kunst. Hun har nu udgivet en bog om den store grønlandske kunstner Aka Høegh, som gennem en menneskealder har arbejdet som billedkunstner med akvareller, oliemalerier, skulpturer og illustrationer.

Bogen er gennemillustreret og vi ser mange eksempler på hendes kunst, der er meget inspireret af den grønlandske natur og sagnverden. Hun skildrer drømme, fremtidsvisioner og mytiske landskaber.

Prins Henrik: Blå mærker på sjælen. 153 s. Digte.

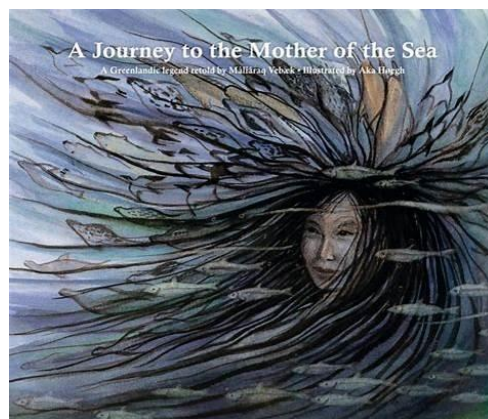
Hun har bl.a. udsmykket Folketingets Grønlandsværelse, skabt en skulpturgruppe ved Rigshospitalet og illustreret Prins Henriks digtsamling Blå mærker i sjælen.

Udsnit af Grønlandsværelset

Billedbogen Besøg hos Havets Moder

Aka Høeghs blev tidligt interesseret i kunst igennem sine forældre. Jens Rosing styrkede hendes interesse ved, at låne hende professionelle tegneredskaber allerede da hun var barn. Senere blev hun undervist af forfatteren og kunstneren Hans Lyngø.

Aka Høegh studerede i perioder på Kunstakademiet i København bl.a. på Akademiets billedhugger-skole og rum- og murkunst. I begyndelsen af 70'erne studerede hun på kunsts-kolen i Nuuk, hvor hun også selv underviste fra 1973-1976. /LIJ

Danske kirker og kalkmalerier

I tidlig middelalder 1050-1250 blev der bygget mere end 2.000 kirker rundt omkring i landet. Man kan roligt sige at der gik mode og prestige i at have en kirke. De første kirker var trækirker, men snart blev de erstattet af stenkirker og senere også kirker bygget op af mursten.

Allerede tidligt begyndte man at udsmykke kirkens vægge og hvælvinger med kalkmalerier. Kalkmalerierne er blevet til i årene 1100 til 1600. I 1700 tallet ophørte man helt med, at lave kalkmalerier.

Mange steder i Nordeuropa malede man kalkmalerierne over i billedstormen under Reformationen, men i Danmark bevarede vi en hel del. Og flere er blevet afdækket i 1800-tallet, da man igen begyndte, at interessere sig for dem.

Kalkmalerierne er malet på vægge i kor og skib. Motivvalget er oftest fra Bibelen, men man kan også se verdslige begivenheder f.eks. et kongemord. Ofte blev den myrdede konge fremstillet som martyr eller helgen.

I Sct. Bendts Kirke i Ringsted ses en hel billedserie om mordet på Erik Plovpenning i 1250.

Foto t.v. Frau Kamelitterklosteret

Foto herunder: Fra Sct. Bendts Kirke

De fleste kalkmalerier kan ses i kirker, men i Karmeliterklosteret i Helsingør er der flere fine eksempler. I Musikværrelset, som er overdækket af tre lave hvælv, er der tæt bemalet med et frodigt løvværk med musicerende engle, fugle, fabeldyr og frugter.

Birgitte Jørkov har skrevet en række historiske kriminalromaner fra Helsingør i 1400-tallet. I Dødssynder beskriver hun tilblivelsen af kalkmalerier af malere fra Halland og træskærearbejder af håndværkere fra Lybeck i den næsten færdige Karmelitter Klosterkirke. /LJ

